

5779

Torah from Around the World

Woorden scheppen beelden, zelfbeelden en uiteindelijk naties.

Ze zijn in staat oorlogen te veroorzaken en te stoppen

Ze kunnen verwonden en genezen.

Je woorden zorgvuldig kiezen is een morele plicht.

Amos Oz

Sjabbat 13 oktober 2018 / 4 Chesjwan 5779, Noach, Beresjiet/Genesis 6:9 - 11:32

Tanach blz. 12 - 22

Haftara: Tsefanja 3:8 - 20

Tanach blz. 1207 - 1208

vertaler: Sera Spanier

Commentaar: Rabbijn Evan Moffic, senior rabbijn van de Joodse Gemeente Solel in Highland Park, Illinois, Verenigde Staten van Amerika.

[Het Engelse origineel](#)

De vele talen van religie

Sidra Noach zit vol intense dramatiek. We zijn getuige van de vloed, het overleven van Noach en zijn gezin, en de belofte van God om de mensheid nooit meer te vernietigen.

Weggestopt, aan het eind van deze sidra, staat nog een gebeurtenis met grote gevolgen: de

poging tot het bouwen van de Toren van Babel. „De hele aarde had dezelfde taal en dezelfde woorden,” (Beresjiet/Genesis 11:1) wordt ons verteld „(...) en zij verzamelden zich in het land Sjin’ar en zeiden, „Kom, laat ons een stad bouwen en een toren die tot in de hemel reikt, opdat we een naam voor onszelf kunnen maken en niet over de hele aarde worden verspreid!” (11:4). Dit bouwproject wordt mogelijk gemaakt door de ontdekking dat mensen bakstenen kunnenmaken van gedroogde klei. Het trekt de aandacht van God en baart de Eeuwige zorgen. Om hun plannen te verstoren besluit God hun taal in de war te brengen. Zoals we lezen: „Laten we afdalen en hun taal verwarren, zodat de een de taal van de ander niet begrijpt. En de Eeuwige verspreidde hen over de hele oppervlakte van de aarde en zij hielden op de stad te bouwen.” (11:7-9).

Veel aan dit verhaal is opmerkelijk. Wat mij echter treft is een variatie op het thema dat we vorige week zagen – de macht van taal. Wat geeft mensen de mogelijkheid om samen te werken en te beginnen aan het bouwen van een toren naar de hemel?

Een gemeenschappelijke taal. Hoestopt God hun plannen? Door verwarring van taal.

Een *p’sjat* - 'letterlijke' lezing van de tekst lijkt het beeld op te roepen dat God strafmaatregelen neemt. De torenbouwers wilden de grens tussen de hemel en de aarde, die God bij de schepping had aangebracht, te niet doen. Zij waren ook, volgens latere rabbijnse commentaren, bloeddorstig en hebzuchtig. Zij zochten een weg om de hemel te bestormen (Babylonische Talmoed, Sanhedrin 109a) en waren harteloos waar het menselijk leven betrof: ze schonken geen aandacht aan de dood van torenbouwers die naar beneden vielen, maar rouwden oprecht als er een steen naar beneden viel (Pirkei de’Rabbi Eliëzer 24).

Door hun gemeenschappelijke taal te verwarren strafte God hen voor hun overmoed en hebzucht en deed hun kans op succes teniet. We zouden dus Gods handelen kunnen interpreteren als een noodzakelijk kwaad. In het begin had God gehoopt dat de mensheid kon spreken en leven als een eenheid, met een gemeenschappelijke taal en manier van leven, zoals Adam en Eva deden. Maar omdat de mensen hardnekkig geprobeerd hadden om de grenzen van het menselijk bestaan te overschrijden (door te eten van de Boom van kennis van goed en kwaad en door te proberen een toren tot in de hemel te bouwen), moest de aanvankelijk bestaande hoop op een gemeenschappelijke mensheid worden opgegeven. God had geen andere keuze dan de mensen te verdelen in verschillende groepen met aparte talen, culturen en levenswijzen.

Hoewel deze interpretatie is verbreid door veel joodse commentatoren uit latere eeuwen, denk ik dat we het handelen van God ook in een milder daglicht kunnen zien. Wij kunnen verschillende talen en culturen als een zegen zien, in plaats van als een straf. Het is een bevestiging van de diversiteit en een weerwoord tegen destructieve imperialistische ambities. Het is ook een mooie illustratie van de idee dat religieus pluralisme deel uitmaakt van hoe de mensheid in elkaar zit.

Deze interpretatie gaat uit van het inzicht dat taal een sleutelfactor is bij het vormgeven van culturen. De 19e-eeuwse rabbijn Naftali Zvi Jehudah Berlin (bekend als ‘de Netziv’) levert een overtuigend argument voor deze zienswijze: hij ziet een verband tussen de gemeenschappelijke taal van de torenbouwers en hun gevaarlijke hoogmoed om een toren tot in de hemel te bouwen. Dat er maar één taal was leidde volgens hem tot slechts één manier van denken. Een gemeenschappelijke taal betekent een gebrek aan verschillende opinies (*Ha-emek Davar* over Beresjiet 11:4). Een tot de spreektaal behorende uitdrukking in

modern Engels illustreert dit. Als mensen het over een bepaald punt met elkaar eens zijn, zeggen we: „We spreken dezelfde taal!“.

De moderne wetenschap begint ook bewijs aan te dragen voor wat de Netziiv waarnam. Een recente studie van de Universiteit van Stanford concludeerde dat taal een beslissende rol speelt bij het vormen van de manier waarop we denken en de wereld zien. Zowel bewust als onbewust bepaalt de taal die we gebruiken mede hoe wij gebeurtenissen zien en beschrijven en hoe wij onze gedachten vormen. Een veelheid van talen brengt een veelheid aan culturen en levenswijzen voort.

De diversiteit van talen geeft ons bovendien een bruikbaar model om religieuze pluraliteit te beschrijven. Of, zoals rabbijn Jonathan Sacks het stelt: „Religie is een vertaling van God in een specifieke taal en dus in het leven van een groep, een natie, een geloofsgemeenschap. In de loop van de geschiedenis heeft God in vele talen tot de mensheid gesproken: via het jodendom tot joden, via het christendom tot christenen, via de islam tot moslims“. (Jonathan Sacks, *The Dignity of Difference*, 2002, blz.55; de Nederlandse vertaling is getiteld *Leven met Verschil*). Door het scheppen van verschillende talen schiep God cultureel en religieus pluralisme en schonk daar zijn zegen aan. Zoals onze taal gedachten en waarheden overbrengt die een andere taal niet zó onder woorden kan brengen, zo heeft iedere religie eigen unieke tradities en inzichten, en draagt die over. Eigenheid betekent niet vanzelfsprekend superioriteit. Het is eerder een spiegel van de voortdurende en verrijkende diversiteit in onze wereld.